

Talas štrajkova u Srbiji: Da li su radnici sami u borbi za svoja prava?

Izvor: insajder.rs, 16.07.2017.-

Autor: Saša Dragojlo:

U poslednjih nekoliko nedelja Srbiju su preplavile vesti o radničkim štrajkovima u više preduzeća. Srećko Mihailović, sociolog i rukovodilac Centra za razvoj sindikalizma, kaže u intervjuu za Insajder da se desilo oslobađanje radničkog nezadovoljstva koje se godinama akumuliralo.

U poslednjih nekoliko nedelja Srbiju su preplavile vesti o radničkim štrajkovima u više preduzeća. Samo u prošloj nedelji štrajkovali su radnici fabrike šinskih vozila Goša iz Smederevske palanke, radnici fabrike rashladnih uređaja Gorenje iz Valjeva, radnici firme MBA Ratko Mitrović - Niskogradnja iz Beograda.

Međutim, štrajk koji izaziva najveću pažnju jeste generalni štrajk 2.000 radnika u kragujevačkom Fijatu koji traje već 18 dana i koji je, za razliku od ostalih štrajkova, svojevrsna pobuna radnika, gde se oni ne bore za zaostale zarade, već za poboljšanje uslova rada i povećanje već postojećih zarada u skladu sa renomeom i profitom koji ovaj italijanski gigant ostvaruje u Srbiji dok istovremeno dobija državne subvencije.

Međutim, iako su razlozi za seriju radničkih štrajkova jasni - niske i neredovne plate, loši uslovi rada, zakonski okvir koji im onemogućava adekvatnu zaštitu radnih prava - mnoge su iznenadile radnička nezadovoljstva u vrelin letnjim mesecima.

Srećko Mihailović, sociolog i rukovodilac Centra za razvoj

sindikalizma, kaže u intervjuu za Insajder da je upravo rad na ekstremno visokim temperaturama bio potencijalni „okidač“ za oslobađanje radničkog nezadovoljstva koje se godinama akumuliralo.

„Naši radnici su malo plaćeni. U našim uslovima njihov rad vredi mnogo više nego što su plaćeni, ako su uopšte plaćeni. Jedan od razloga zbog čega su buknuili protesti u ovim letnjim mesecima jeste i to što radnici rade na visokim temperaturama, u veoma lošim uslovima koji su ispod svih standarda. To je delovalo kao podsticaj za oslobađanje svih problema koji su postojali i ranije,“ objašnjava Mihailović.

Prema njegovim rečima, slabo organizovani i nezaštićeni, radnici su žrtve neoliberalnog koncepta ekonomskog razvoja u kome se države takmiče u privlačenju krupnog kapitala tako što snižavaju cenu rada i zakonski umanjuju prava radnika.

Prema mišljenju Mihailovića taj i takav koncept privrede dovodi do nesigurnosti, neizvesnosti pa i radničkog organizovanja.

„To nekad dovodi do ekstremnih reakcija radnika, jer kada vide šta rade i koliko rade, a ne mogu sebi da priušte ni osnovne stvari, to izaziva veliko nezadovoljstvo,“ ističe Mihailović.

„Ljudi moraju da razumeju da je ovo kapitalistička država“

Politika ekonomskog razvoja putem privlačenja direktnih stranih investicija koju sprovode sve srpske vlade od 2000. godine do danas, uticala je na to da se radnička prava žrtvuju zarad budućeg progressa koji se meri rastom bruto društvenog proizvoda i privlačnošću poslovnog ambijenta.

Donošenjem Zakona o radu iz 2014. godine takva politika Vlade Srbije je zacementirana, jer je radna snaga dodatno

pojeftinila, a smanjen je i kvalitet zaštite ugroženih prava.

Mihailović smatra da je Zakon o radu sasvim u skladu sa političko-ekonomskim sistemom u kome živimo i koji, za razliku od socijalističkog u kome smo živeli, na prvo mesto stavlja kapitalistu, a ne radnika.

„Ljudi moraju da razumeju da je ovo jedna kapitalistička država koja radi u interesu kapitala, a ne radnika. Ko previđa tu činjenicu on živi u ozbiljnoj zabludi. Zakon o radu donet 2014. godine nije Udruženi Zakon o radu iz socijalističke Jugoslavije i on je logično postavio odnose koji idu u korist kapitalista,“ ističe Mihailović. On dodaje da radnici u trenutku donošenja zakona nisu smogli snage da pruže otpor, niti našli adekvatne saveznike u toj borbi.

Sindikati bez ugleda i rešenja

Promene u odnosu rada i kapitala u Srbiji dovele su do toga da sindikati, kao organizacije koje treba da štite kolektivna prava radnika, nemaju veliki uticaj prilikom pregovaranja sa Vladom i Unijom poslodavaca, ali ni i kredibilitet među onima koje treba da štite.

„Globalizacija privrede i tendencija da se broj velikih radnih kolektiva sve više smanjuje, kao i da se proizvodni proces usitnjava, dovela je do atomizacije radništva i razbijanja radničke svesti. Ako vi u privredi Srbije imate preko 90 posto malih preduzeća sa malim brojem zaposlenih organizovanje radništva je jako teško zamislivo, jer će poslodavac uvek naći zamenu za pobunjene radnike,“ kaže Mihailović.

„Sindikati nisu našli odgovor na to organizaciono razjedinjavanje, a jedno od mogućih rešenja je da se učlanjenje u sindikate iznese iz firmi i obavlja van radnih mesta,“ objašnjava rukovodilac Centra za razvoj sindikalizma.

On dodaje i da pored strukturalnih problema, u Srbiji sindikati imaju problem i sa time što im se smanjio ugled među radnicima, jer su sindikalne centrale često

korumpirane.

„Sindikalna scena u Srbiji je policentrična, pa po pravilu dolazi do razdora među sindikatima, ali i do toga da sindikalne centrale i radnici imaju različite interese. Vlada vrši pritisak na sindikalne centrale, one to prenose na radnike i onda tu imamo jedan sukob interesa koji se uglavnom prelama preko radničkih leđa,“ kaže Mihailović.

Radnicima potrebni politički saveznici

Ipak, on smatra da radnici i sindikati ne mogu sami da se izbore za „normalno društvo u kome može da se živi pristojno od svog rada“, već su im potrebni politički saveznici.

„Radnici i sindikati nemaju političke saveznike u borbi protiv kapitala i neoliberalne ekonomije. Problem je što političke stranke ovakve kakve su nemaju nikakvu želju da se uključe u ovu borbu, a i sindikalne centrale pokazuju distancu prema političarima. Takođe, veoma je mali broj medija u kojima levičarske organizacije mogu da se pojave zbog čega su osuđene na marginu i malobrojne internet portale,“ kaže Mihailović.

Ipak, on smatra da je sindikalno organizovanje jedini način da se izvrši pritisak na poslodavce i državu, što pokazuje i generalni štrajk u Fijatu.

„Kada se nezadovoljstvo izražava na individualni način promena je malo verovatna. Ako nema kolektivne akcije onda nema ni ozbiljnijeg pritiska na poslodavce ili državu. Što se tiče situacije u Fijatu, dosta stvari je tu netransparentno da bi se predvideo ishod. Ipak, uspeh radnika u toj borbi zavisi pre svega od toga da li će sindikati prihvatiti logiku kapitalista i ići razjedinjavanju ili će istrajati na jedinstvu i borbi da se njihovi zahtevi, kakvi god oni bili, ispune,“ zaključuje Mihailović.